

УДК 32:005.574

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-9385/2025-6-24>

ПРИНЦИПИ ЕФЕКТИВНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ МЕДІАЦІЇ У КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

Примаков Каміль Юрійович,

кандидат юридичних наук,

докторант кафедри політології, соціології та публічного управління

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ORCID ID: 0000-0002-6143-8474

Розкрито сутність принципів ефективної політичної медіації у контексті викликів сьогодення. Доведено, що ефективна політична медіація ґрунтується на низці ключових принципів, що сприяють спільному та конструктивному підходу до вирішення конфліктів, гарантують, що всім зацікавленим сторонам надається справедлива можливість брати участь у медіаційному процесі, а самий процес відповідає загальним цілям публічної політики. Визначено особливості застосування ключових принципів політичної медіації. Зокрема, зазначено, що нейтральність гарантує справедливе ставлення до всіх точок зору; неупередженість підкреслює прихильність медіатора до справедливості в медіаційному процесі, прагнення уникати фаворитизму, заохочуючи відкрите спілкування між зацікавленими сторонами; добровільність підкреслює, що ніхто не може примусити сторони врегулювати конфлікт шляхом медіації, якщо вони цього не бажають, сприяє відчуттю свободи дій, даючи змогу учасникам вступати в переговори з наміром спільного пошуку вирішення конфліктної ситуації; конфіденційність сприяє відкритому спілкуванню між зацікавленими сторонами, захищає сторони від спекуляцій ЗМІ і запобігає егоїстичним намірам зацікавлених сторін, які можуть викликати перешкоди в процесі медіації, а вільне волевиявлення означає, що під час вирішення спору в порядку медіації сторони мають діяти відповідно до своїх переконань та інтересів і не піддаватися будь-яким спробам зовнішнього примусу; інклюзивність та справедливість наголошують на тому, що сторони повинні мати можливість висловити свої занепокоєння та зробити свій внесок у дискусію, сприяють відчуттю відповідальності та прихильності виробленим під час медіації рішенням і пропозиціям, підвищуючи легітимність та стійкість; рівність сторін означає відсутність привілеїв та обмежень сторін. До важливих принципів політичної медіації належать також активне слухання, ефективна комунікація та орієнтація на ухвалення взаємоприйняттого рішення.

Ключові слова: політична медіація, принцип політичної медіації, нейтральність, неупередженість, добровільність, конфіденційність, вільне волевиявлення, інклюзивність, справедливість, рівність сторін, активне слухання, ефективна комунікація, орієнтація на ухвалення рішення.

Prymakov K. Yu. Principles of effective political mediation in the context of today's challenges

The essence of the principles of effective political mediation in the context of today's challenges is revealed. It is proven that effective political mediation is based on a number of key principles that promote a joint and constructive approach to conflict resolution, guarantee that all interested parties are given a fair opportunity to participate in the mediation process, and the process itself meets the general goals of public policy. The features of the application of the key principles of political mediation are determined. In particular, it is noted that neutrality guarantees a fair treatment of all points of view; impartiality emphasizes the mediator's commitment to justice in the mediation process, the desire to avoid favoritism, encouraging open communication between interested parties; voluntariness emphasizes that no one can force the parties to resolve the conflict through mediation if they do not want to, contributes to a sense of freedom of action, allowing participants to enter into negotiations with the intention of jointly finding a solution to the conflict situation; confidentiality promotes open communication between interested parties, protects the parties from media speculation and prevents selfish intentions of interested parties that may cause obstacles in the mediation process, and free will means that when resolving a dispute through mediation, the parties should act in accordance with their beliefs and interests and not succumb to any attempts at external coercion; inclusiveness and fairness emphasize that the parties should be able to express their concerns and contribute to the discussion, promote

a sense of responsibility and commitment to the decisions and proposals developed during the mediation, increasing legitimacy and sustainability; equality of the parties means the absence of privileges and restrictions on the parties. Important principles of political mediation also include active listening, effective communication and a focus on reaching a mutually acceptable solution.

Key words: *political mediation, principle of political mediation, neutrality, impartiality, voluntariness, confidentiality, free expression of will, inclusiveness, fairness, equality of parties, active listening, effective communication, decision-making orientation.*

Актуальність дослідження. В умовах підвищеної конфліктогенності сучасного світу зростає роль примірювальних технологій у політиці, бо саме через застосування різноманітних технологій та інструментів медіації (посередництва) можна налагодити дієвий діалог між різними зацікавленими сторонами, одночасно пропагуючи спільне ухвалення рішень. Надаючи пріоритет взаєморозумінню та досягненню консенсусу, медіація підвищує ефективність ініціатив акторів публічної політики.

У контексті впровадження політики медіація сприяє налагодженню співпраці, де нейтральна третя сторона (медіатор) організовує обговорення між зацікавленими сторонами, щоб допомогти їм досягти консенсусу. Цей підхід особливо цінний у складних питаннях управління, де необхідно узгодити різні точки зору та інтереси.

Значення політичної медіації полягає у її здатності покращувати комунікацію та сприяти взаєморозумінню між сторонами конфліктних ситуацій. Надаючи простір для діалогу, медіація заохочує прозорість та інклюзивність, які є життєво важливими для ефективного розроблення і реалізації політичних рішень. Політична медіація дає змогу зацікавленим сторонам – учасникам політичного процесу – висловлювати свої занепокоєння та прагнення, що сприяє ухваленню більш виважених і обґрунтованих політичних рішень. У цьому контексті медіація служить не лише інструментом вирішення проблем, а й механізмом побудови довіри між залученими сторонами.

Ключову роль у досягненні результативності та ефективності політичної медіації відіграють її принципи, і для глибшого розуміння специфіки медіаційного процесу в політичній сфері та з'ясування шляхів підвищення її ефективності доцільно розглянути осно-

вположні принципи, на яких мають ґрунтуватися всі посередницькі технології у політиці.

Мета статті – розкриття сутності принципів ефективної політичної медіації у контексті викликів сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання політичної медіації порівняльно нещодавно потрапили у фокус уваги науковців. Серед наукових праць можна відзначити доробки таких зарубіжних авторів, як Бернар Ламізе [16], Джон Ледерах [17], Сара Лі [18], Сьюзан Подзіба [19] та ін. В Україні окремі питання застосування інструментів медіації в публічно-політичній діяльності розглядають Євген Бородін [1], Володимир Волошин та Уріє Мустафаєва [2], Лілія Золотухіна та Юлія Сойка [4], Олександра Кармаза [7], Олександр Кірдан [8], Олена Крутій [9], Наталія Ларіна [10], Інна Лопатченко [11], Лариса Наливайко та Дар'я Лавренко [13], Іван Юсько [15] та ін.

Доцільно також виокремити праці Ольги Дегтярьової та Дмитра Павленка [3], Соломії Йосипенко [6], Юрія Притики [14], Людмили Сурми [20] та деяких інших авторів, які у своїх доробках спеціальну увагу приділяли розгляду принципів медіації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час вироблення і реалізації публічної політики часто виникають конфлікти та розбіжності через різні тлумачення, інтереси чи цінності. Медіація пропонує конструктивний підхід до вирішення цих проблем, сприяння спільному вирішенню проблем та забезпечення ефективного впровадження політики [18].

Ефективна політична медіація ґрунтується на низці ключових принципів, що сприяють спільному та конструктивному підходу до вирішення конфліктів. Ці принципи гарантують, що всім зацікавленим сторонам надається справедлива

можливість брати участь у медіаційному процесі, а самий процес відповідає загальним цілям публічної політики.

У цілому принципи медіації характеризуються як вихідні, визначальні засади, настанови та правові ідеї, які є основою для здійснення процедури медіації та спрямовані на ефективне вирішення конфліктів між сторонами та досягнення позитивних результатів [6, с. 133]. Л. Сурма зазначає, що принципи медіації слід розглядати як фундаментальні правила та її суттєві положення, які регулюють взаємодію медіатора зі сторонами, сторін між собою, а також із третіми особами. У країнах, які прийняли та запровадили закон про медіацію, ці принципи втілені в законодавстві. Окрім того, принципи також закріплено в міжнародних нормативних актах [20, р. 38]. На думку О. Дегтярьової та Д. Павленка, принципи медіації є взаємопов'язаними основоположними ідеями, які забезпечують та визначають медіацію як альтернативний (позасудовий) спосіб урегулювання спорів [3, с. 82]. Ці загальні характеристики рівною мірою справедливі і для політичної медіації.

Основоположними принципами в політичній медіації є нейтральність та неупередженість. Нейтральність стосується здатності медіатора залишатися неупередженим до жодної сторони, що бере участь у спорі, гарантуючи справедливе ставлення до всіх точок зору. Ця якість сприяє створенню продуктивного середовища, що сприяє діалогу та вирішенню проблеми. Нейтральність гарантує, що медіатори не стають на жодну сторону та не виступають за жодну зі сторін, що беруть участь у суперечці. Така неупереджена позиція є критично важливою для сприяння справедливому та рівноправному середовищу для всіх учасників. Нейтральність забезпечує відкритий діалог між зацікавленими сторонами, заохочуючи їх висловлювати свої погляди без страху упередженості чи помсти. Така відкритість сприяє атмосфері довіри та співпраці, де всі сторони відчують себе цінними та почутими.

Неупередженість розширює цей принцип, підкреслюючи прихильність медіа-

тора до справедливості в медіаційному процесі. Неупереджений медіатор уникає фаворитизму, заохочуючи відкрите спілкування між зацікавленими сторонами. Цей баланс є надзвичайно важливим у медіації у публічній політиці, де часто зіштовхуються різні інтереси. Тобто медіатори повинні завжди залишатися неупередженими та сприяти обговоренням, не надаючи переваги жодній зі сторін. Цей принцип будує довіру між учасниками, що є вирішальним для успіху медіації у публічній політиці.

Важливим принципом політичної медіації є добровільність. Загальний зміст принципу добровільності полягає у тому, що ніхто не може примусити сторони врегулювати конфлікт шляхом медіації, якщо вони цього не бажають. Медіація є добровільним процесом на кожному етапі – від погодження сторін на участь у процесі та вибору медіатора до досягнення згоди. Будь-яка сторона може відмовитися від продовження процесу медіації в будь-який час [14, с. 91]. До цієї характеристики Л. Сурма додає, що добровільність відноситься не лише до сторін конфлікту, а й до медіатора. Одним із проявів цього принципу є те, що кожна сторона, а також медіатор вступають у процес медіації на цілком добровільній основі. Вони можуть вийти з медіації добровільно [20, р. 38].

Добровільність політичної медіації сприяє відчуттю свободи дій, даючи змогу учасникам вступати в переговори з наміром спільного пошуку вирішення конфліктної ситуації. Добровільна участь сприяє відкритому спілкуванню, оскільки сторони почуваються комфортно, висловлюючи свої погляди та занепокоєння. Коли учасники добровільно беруть участь, це сприяє створенню більш позитивного середовища, де можуть процвітати компроміс та порозуміння.

О. Дегтярьова та Д. Павленко виокремлюють такі складники принципу добровільності медіації: 1) свобода волевиявлення суб'єктів медіації (сторін та медіатора) щодо участі чи неучасті у ній на будь-якому етапі, включаючи виконання угоди за її результатами;

2) взаємна згода сторін під час прийняття рішень; 3) свобода вибору сторонами медіатора; 4) невтручання третіх осіб у процес прийняття рішень сторонами; 5) відсутність юридичних наслідків для судового розгляду [3, с. 84].

До ключових аспектів добровільної участі в політичній медіації слід віднести такі:

- свобода відмови: сторони зберігають за собою право вийти з процесу медіації у будь-який час;
- інформована згода: учасники надають згоду на основі чіткого розуміння процесу медіації та його наслідків;
- рівні умови: усі сторони заохочуються до участі на рівних умовах, гарантуючи, що ніхто не почуватиметься під тиском.

Варто наголосити, що принцип добровільності не лише підвищує ймовірність досягнення взаємних домовленостей, але й підтримує цілісність загального процесу медіації в ефективному вирішенні питань політики. Оскільки політична медіація можлива лише як добровільна, то принцип добровільності тут є абсолютним і непорушним.

Першорядне значення для ефективної політичної медіації має й конфіденційність. Захист конфіденційної інформації сприяє відкритому спілкуванню між зацікавленими сторонами, що є важливим для чесних обговорень. Коли сторони впевнені, що їхні обговорення залишаться конфіденційними, вони з більшою ймовірністю висловлять свої справжні занепокоєння та інтереси. Розголошення конфіденційної інформації може мати наслідком її використання проти сторін процесу примирення. Лише за умови нерозголошення отриманої інформації сторони можуть розраховувати на взаємну відкритість. Як зазначає Я. Миколаєнко, «ведення розгляду конфіденційно має вирішальне значення в тому сенсі, що він дає сторонам деякий час на роздуми і безперешкодне споглядання питання у спробі знайти найправильніший вихід у вирішенні суперечки. Конфіденційність також захищає сторони від спекуляцій ЗМІ і запобігає егоїстичним намірам зацікавлених сто-

рін, які можуть викликати перешкоди в процесі медіації» [12, с. 185].

Звідси впливає ще один важливий принцип – вільне волевиявлення. Цей принцип означає, що під час вирішення спору в порядку медіації сторони мають діяти відповідно до своїх переконань та інтересів і не піддаватися будь-яким спробам зовнішнього примусу [5, с. 11].

Також важливу роль у здійсненні політичної медіації відіграють такі принципи, як інклюзивність та справедливість. Усі зацікавлені сторони, задіяні в медіаційному процесі, повинні мати можливість висловити свої занепокоєння та зробити свій внесок у дискусію. Таке справедливе представництво сприяє відчуттю відповідальності та прихильності виробленим під час медіації рішенням і пропозиціям, підвищуючи легітимність та стійкість. Ці принципи гарантують, що всі зацікавлені сторони незалежно від їх походження мають право голосу в процесі ухвалення рішень. Сприяючи різноманітності точок зору, медіація підвищує легітимність та сприйняття публічної політики.

Ефективна медіація передбачає активну участь усіх відповідних сторін, включаючи маргіналізовані та недостатньо представлені групи. Така інклюзивність не лише збагачує діалог, а й допомагає виявляти потенційні конфлікти чи проблеми на ранніх етапах процесу. Справедливість гарантує, що рішення відображають потреби та інтереси всіх зацікавлених сторін, що, зрештою, призводить до більш стійких результатів. Досягнення інклюзивності вимагає від медіаторів сприяння середовищу, де учасники відчувають себе потрібними та мають можливість робити свій внесок. Це може включати індивідуальні стратегії інформаційно-просвітницької роботи, мовленнєві адаптації та надання необхідних ресурсів для забезпечення повноцінної участі. Надаючи пріоритет справедливості в медіації, зацікавлені сторони можуть будувати довіру та співпрацю, прокладаючи шлях для ефективного розроблення публічної політики.

Цьому сприяє такий принцип, як рівність сторін. Під цим принципом розуміють відсутність привілеїв та обмежень

сторін. Членство у певних організаціях учасників медіаційного процесу, їхнє політичне чи економічне становище не повинні бути тими чинниками, які можуть вплинути на ухвалення того чи іншого рішення.

Інші важливі принципи включають активне слухання та ефективну комунікацію. Медіатори повинні заохочувати відкритий діалог, забезпечуючи визнання всіх точок зору. Дотримуючись цих принципів, медіація у публічній політиці може ефективно вирішувати складні питання, одночасно сприяючи взаєморозумінню та співпраці між різними групами.

Нарешті, орієнтація на ухвалення взаємоприйняттого рішення має велике значення. Медіатори повинні зосередитися на визначенні спільної позиції та сприянні спільному вирішенню проблем, а не на жорсткій конфронтації. Роблячи наголос на спільних зусиллях, медіація у публічній політиці може призвести до інноваційних та взаємовигідних результатів.

Висновки. Додержання принципів політичної медіації може значно підвищити якість ухвалюваних рішень, зменшити напругу у відносинах між учасниками політичного процесу, сприяти утвердженню демократії та плюралізму думок у суспільстві. Варто відзначити, що медіація відіграє ключову роль у досягненні сталої публічної політики, сприяючи спільному діалогу між зацікавленими сторонами. Завдяки медіації сторони конфлікту можуть домовлятися про умови на основі взаєморозуміння, що призводить до політики, яка відо-

бражає потреби людей, громади. Ефективна медіація сприяє прозорості, формуванню довіри та підтримки з боку населення, що має вирішальне значення для довготривалості публічної політики.

У контексті викликів сьогодення політична медіація допомагає знаходити інноваційні рішення, яких може бракувати за традиційного процесу розроблення політики. Інтегруючи перспективи, що охоплюють екологічні, соціальні та економічні чинники, медіація сприяє створенню структур, що підтримують сталий розвиток.

По суті, медіація не лише спрямовує політичний діалог до інклюзивної участі, а й підвищує легітимність та ефективність ініціатив публічної політики, спрямованих на сталий розвиток. Цей процес співпраці зрештою узгоджується з принципами медіації та публічної політики, забезпечуючи збалансований підхід до управління.

Медіація є ключовим механізмом у формуванні публічної політики, пропонуючи структуровану платформу для діалогу між зацікавленими сторонами. Сприяючи взаєморозумінню та співпраці, вона підвищує потенціал для сталого розвитку рішень.

Оскільки ландшафт публічної політики продовжує розвиватися, використання медіації матиме вирішальне значення для вирішення складних суспільних проблем. Інтегруючи стратегії медіації, політики можуть сприяти інклюзивності та стимулювати ефективніший процес ухвалення публічно-політичних рішень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бородін Є. Організаційно-правові підстави застосування медіації у системі державного управління. *Аспекти публічного управління*. 2019. Т. 7. № 4. С. 28–34. DOI: <https://doi.org/10.15421/151920>
2. Волошин В.Г., Мустафаєва У.С. Медіація як спосіб профілактики конфліктів у сфері публічного управління. *Public Administration and Regional Development*. 2021. № 3. Р. 599–621. DOI: <https://doi.org/10.34132/pard2021.13.03>
3. Дегтярьова О.М., Павленко Д.О. Застосування принципу добровільності у правових моделях медіації. *Інтернаука. Серія «Юридичні науки»*. 2023. №1 (59). С. 82–88. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2023-1-8542>
4. Золотухіна Л.О., Сойка Ю.Ю. Інститут медіації: зарубіжний досвід та особливості впровадження в Україні. *Молодий вчений*. 2020. № 11 (листопад). С. 294–297. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-11-87-63>
5. Івчук Ю.Ю., Івчук К.І., Примак Ю.О. Медіація як спосіб вирішення міжнародних спорів. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2018. № 2(36). С. 7–15.

6. Йосипенко С.Т. Принципи медіації у приватно-правових відносинах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2015. Вип. 35. Ч. 1. Т. 1. С. 130–133. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/15205>
7. Кармаза О. Інститут медіації: основні концепції розвитку. *Підприємництво, господарство і право*. Цивільне право і процес. 2017. № 2. С. 24–28.
8. Кірдан О.Л. Поняття «медіація» та підходи до його трактування у сучасному науковому дискурсі. *Педагогічний часопис Волині*. 2019. № 2(13). С. 12–20. DOI: <https://doi.org/10.29038/2415-8143-2019-02-12-20>
9. Крутий О.М. Медіація як комунікаційний засіб розвитку корпоративної культури публічного управління в умовах глобалізації. *Державне будівництво*. 2019. № 2. С. 1–14. DOI: <https://doi.org/10.34213/db.19.02.02>
10. Ларіна Н. Інституційні засади формування медіаційної компетентності публічних службовців в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2022. Т. 10. № 6. С. 61–69. DOI: <https://doi.org/10.15421/152245>
11. Лопатченко І.М. Медіація як сучасна технологія у вирішенні конфліктів у публічному управлінні. *Право та державне управління*. 2019. Т. 1. № 2 (35). С. 231–237. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2-1.35>
12. Миколаєнко Я.Ю. Медіація як ефективний засіб вирішення міжнародних конфліктів. *Наше право*. 2015. № 3. С. 184–188.
13. Наливайко Л., Лавренко Д. Перспективи застосування медіації як способу мирного вирішення конфліктів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1. С. 118–122. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-1-118-122>
14. Притика Ю.Д. Зміст та класифікація принципів медіації. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 10. С. 86–92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2010_10_13
15. Юсько І.М. Функції медіації у спорах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень. *Інтернаука. Серія «Юридичні науки»*. 2020. № 5(27). С. 29–33.
16. Lamizet B. La médiation politique. Paris: L'Harmattan, 1998. 416 p.
17. Lederach J.P. Building peace: sustainable reconciliation in divided societies. Washington: United States Institute of Peace Press, 1997. Xvii, 197 p.
18. Lee S. Mediation in Policy Implementation: A Comprehensive Guide to Effective Conflict Resolution. *Number Analytics*. 2025. May 25. URL: https://www.numberanalytics.com/blog/mediation-in-policy-implementation#google_vignette
19. Podziba S.L. Civic fusion: mediating polarized public disputes. Chicago: American Bar Association Section of Dispute Resolution, 2012. Xv, 346 p.
20. Surma L. Principles of Mediation as the Basis of this Process. *ASEJ Scientific Journal of Bielsko-Biala School of Finance and Law*. 2018. Vol. 3, № 1. P. 38–41. DOI: <https://doi.org/10.19192/wsfip.sj1.2018.6>

REFERENCES:

1. Borodin, Ye. (2019). Orhanizatsiino pravovi pidstavy zastosuvannia mediatsii v systemi derzhavnoho upravlinnia [Organizational and legal grounds for the use of mediation in the public administration system]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, 7 (4), 28–34. DOI: <https://doi.org/10.15421/151920>. [in Ukrainian].
2. Voloshyn, V.H., Mustafaieva, U.S. (2021). Mediatsii yak sposib profilaktyky konfliktiv u sferi publichnoho upravlinnia [Mediation as a method of conflict prevention in the sphere of public administration]. *Public Administration and Regional Development*, 3, 599–621. DOI: <https://doi.org/10.34132/pard2021.13.03>. [in Ukrainian].
3. Dehtiarova, O.M., Pavlenko, D.O. (2023). Zastosuvannia pryntsypu dobrovilnosti u pravovykh modeliakh mediatsii [Application of the principle of voluntariness in legal models of mediation]. *Internauka. Seriya: Yurydychni nauky*, 1 (59), 82–88. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2023-1-8542>. [in Ukrainian].
4. Zolotukhina, L.O., Soika, Yu.Yu. (2020). Instytut mediatsii: zarubizhnyi dosvid ta osoblyvosti vprovadzhennia v Ukraini [Institute of Mediation: Foreign Experience and Peculiarities of Implementation in Ukraine]. *Molodyi vchenyi*, 11, 294–297. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-11-87-63>. [in Ukrainian].

5. Ivchuk, Yu.Yu., Ivchuk, K.I., Prymak, Yu.O. (2018). Mediatsiia yak sposib vyrishennia mizhnarodnykh sporiv [Mediation as a method of resolving international disputes]. *Aktualni problemy prava: teoriia i praktyka*, 2, 7–15. [in Ukrainian].
6. Yosypenko, S.T. (2015). Pryntsypy mediatsii u pryvatno-pravovykh vidnosynakh [Principles of mediation in private legal relations]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho universytetu. Seriya: Pravo*, 35, 1 (1), 130–133. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/15205>. [in Ukrainian].
7. Karmaza, O. (2017). Instytut mediatsii: osnovni kontseptsii rozvytku [Institute of Mediation: Basic Concepts of Development]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo. Tsyvilne pravo i protses*, 2, 24–28. [in Ukrainian].
8. Kirdan, O.L. (2019). Poniattia «mediatsiia» ta pidkhody do yoho traktuvannia u suchasnomu naukovomu dyskursi [The concept of "mediation" and approaches to its interpretation in modern scientific discourse]. *Pedahohichni chasopys Volyni*, 2, 12–20. DOI: <https://doi.org/10.29038/2415-8143-2019-02-12-20>. [in Ukrainian].
9. Krutii, O.M. (2019). Mediatsiia yak komunikatsiinyi zasib rozvytku korporatyvnoi kultury publichnoho upravlinnia v umovakh hlobalizatsii [Mediation as a communication tool for developing corporate culture of public administration in the context of globalization]. *Derzhavne budivnytstvo*, 2, 1–14. DOI: <https://doi.org/10.34213/db.19.02.02>. [in Ukrainian].
10. Larina, N. (2022). Instytutsiini zasady formuvannia mediatsiinoi kompetentnosti publichnykh sluzhbovtsiv v Ukraini [Institutional principles of forming mediation competence of public servants in Ukraine]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, 10 (6), 61–69. DOI: <https://doi.org/10.15421/152245>. [in Ukrainian].
11. Lopatchenko, I.M. (2019). Mediatsiia yak suchasna tekhnolohiia u vyrishenni konfliktiv v publichnomu upravlinni [Mediation as a modern technology in resolving conflicts in public administration]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, 1 (2), 231–237. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2-1.35>. [in Ukrainian].
12. Mykolaenko, Ya.Yu. (2015). Mediatsiia yak efektyvnyi zasib vyrishennia mizhnarodnykh konfliktiv [Mediation as an effective means of resolving international conflicts]. *Nashe pravo*, 3, 184–188. [in Ukrainian].
13. Nalyvaiko, L., Lavrenko, D. (2022). Perspektyvy zastosuvannia mediatsii yak sposobu myrnoho vyrishennia konfliktiv [Prospects for the use of mediation as a method of peaceful conflict resolution]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 1, 118–122. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-1-118-122>. [in Ukrainian].
14. Prytyka, Yu.D. (2011). Zmist ta klasyfikatsiia pryntsypiv mediatsii [Content and classification of mediation principles]. *Biuletyn Ministerstva yustytysii Ukrainy*, 10, 86–92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2010_10_13. [in Ukrainian].
15. Yusko, I.M. (2020). Funktsii mediatsii v sporakh shchodo oskarzhennia rishen, dii chy bezdiialnosti subiektiv vladnykh povnovazhen [Functions of mediation in disputes regarding the appeal of decisions, actions or inaction of subjects of public authority]. *Internauka. Yurydychni nauky*, 5, 29–33. [in Ukrainian].
16. Lamizet, B. (1998). La médiation politique. Paris: L'Harmattan. [in French].
17. Lederach, J.P. (1997). Building peace: sustainable reconciliation in divided societies. Washington: United States Institute of Peace Press. [in English].
18. Lee, S. (2025). Mediation in Policy Implementation: A Comprehensive Guide to Effective Conflict Resolution. *Number Analytics*, May 25. URL: https://www.numberanalytics.com/blog/mediation-in-policy-implementation#google_vignette. [in English].
19. Podziba, S.L. (2012). Civic fusion: mediating polarized public disputes. Chicago: American Bar Association Section of Dispute Resolution. [in English].
20. Surma, L. (2018). Principles of Mediation as the Basis of this Process. *ASEJ Scientific Journal of Bielsko-Biala School of Finance and Law*, 3 (1), 38–41. DOI: <https://doi.org/10.19192/wsfip.sj1.2018.6>. [in English].

